

Mintautas Čiurinskas

PARODA VILNIAUS UNIVERSITETO
BIBLIOTEKOJE IR RANKRAŠTINIS
MARCELINO ROČKOS PALIKIMAS

Nuo 2012 m. gegužės 30 d. iki rugpjūčio 31 dienos Vilniaus universiteto bibliotekos Baltojoje salėje veikė paroda „Senosios Lietuvos literatūros ir senųjų lietuviškų knygų tyrinėtojiui Marcelinui Ročkai – 100“, skirta paminėti vieno iš reikšmingiausių mokslininkų mūsų senosios raštijos tyrimų istorijoje jubiliejui. 2012 m. gegužės 8-ąją „filologo klasiko, vertėjo, literatūros istoriko ir bibliografo“ Marcelino Ročkos 100-ųjų gimimo metinių proga buvo parengta ekspozicija (veikusi iki gegužės 14 d.) ir Tado Vrublevskio skaitykloje Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje¹.

Paroda Vilniaus universitete parengta iš VU bibliotekos Rankraščių skyriuje saugomos Marcelino Ročkos rankraščių ir kitos archyvinės medžiagos kolekcijos. Jo vardo fonde (F 186) saugomi publikuotų ir nepublikuotų straipsnių, studijų, monografijų, vertimų, dviejų dalių lituanikos bibliografijos rankraščiai, išrašai iš senų ir retų, lituanistikai svarbių knygų, korespondencija ir fotografijos. Nemažas indėlis rengiant parodą priklauso Rankraščių skyriaus darbuotojai Loreta Vinclovienei, tvarkiusiai ir Ročkos rankraščių fondą, parašiusiai parodos pristatomųjų tekstų². Nors čia nesiekiame pateikti detalios mokslininko biografijos, pasinaudosime vieno iš šių tekstų ištrauka, trumpai ir tiksliai perteikiančia jo *curriculum vitae academicae*.

¹ <http://www.mab.lt/lt/naujienos/marcelinas-rocka>. Žiūrėta 2012-12-29.

² <http://www.mb.vu.lt/2166>. Žiūrėta 2012-11-29.

Marcelinas Ročka gimė 1912 m. gegužės 8 d. Raseinių apskrities Raudonės valsčiaus Ambručių kaime. Tais pačiais metais įstojo į Kauno VDU Humanitarinių mokslų fakultetą, Klasikinės filologijos specialybę. 1939-aisiais studijas baigė; vienus metus dirbo Zarasų gimnazijoje mokytoju.

1940 m. pakviestas dėstyti į Vilniaus universitetą. Nuo 1944 m. – Klasikinės filologijos katedros vedėjas, nuo 1945 m. – fakulteto prodekanas, vėliau – dekanas. 1949 m. Marcelinas Ročka apgynė kandidatinę disertaciją „Donelaičio eilėdara“. 1950 m. buvo paskirtas Lietuvių literatūros katedros vedėju.

1951 m. perėjo dirbti į Vilniaus pedagoginį institutą: iš pradžių – šio instituto direktorius ir Užsienio literatūros katedros vedėjas, vėliau, nuo 1955 m., – Lietuvių ir užsienio literatūros katedros docentas. „Skaitė literatūros mokslo įvado, antikinės literatūros istorijos kursus stacionaro ir neakivaizdinio skyriaus studentams“ (VUB RS F 186-18). 1959 m. atleistas iš pareigų – oficialiai, pagal dokumentus, – dėl etatų mažinimo. Nuo 1961 m. dirbo Lietuvos knygų rūmuose, 1963–1972 m. vadovavo Ikitarybinės spaudos retrospektyvinės bibliografijos skyriui. 1971 m. drauge su kitais Knygų rūmų bendradarbiais apdovanotas Respublikine premija už pirmąją Lietuvos TSR bibliografijos tomą *Knygos lietuvių kalba 1547–1861*.

Mirė 1983 metų rugpjūčio 18 dieną. Palaidotas Vilniuje, Rokantiškių kapinėse.

2012 m. gegužės 29 d. parodos atidaryme kalbėjusi profesorė, Vilniaus universiteto „bibliotekos bičiulė“ ir ilgametė VU Klasikinės filologijos katedros vedėja Eugenija Ulčinaitė pastebėjo asmeninių atsiminimų apie Ročką turinti nelabai daug, nes, jai pradėjus dirbti katedroje, Ročkos ten jau nebuvo ir daugiausia bendrauti su juo teko Knygų rūmuose. Profesorė pabrėžė, kad Ročka buvo sudėtingo likimo žmogus, nes toks sudėtingas buvo laikotarpis. Paminėjusi kelis faktus – 1939 m. baigtą VDU, 1940 m. darbą VU, vėlesnes pareigas

iki pat tampant Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto (vėliau – Vilniaus pedagoginio, o dabar – Lietuvos edukologijos universiteto) direktoriumi, ir tai, kad šios pareigos atitiko vėlesnes rektoriaus pareigas, – profesorė pabrėžė tragiškus 1959 metus, kai Ročka buvo iš šių pareigų pašalintas. Motyvas iki galo neaiškus – neva vertėjavęs vokiečių okupacijos metais ar buvęs šaulys. Apibūdindama jį kaip mokslininką, profesorė pastebėjo, kad Ročka visada labai nuosekliai apsibrėždavo tyrinėtinus objektus. Jis telkėsi ne į vieną problemą, bet į daugelį, ir prie jų, prabėgus kuriam laikui, grįždavo vėl ir vėl gilindamasis. Tai – senosios literatūros autoriai Mykolas Lietuvis, Motiejus Kazimieras Sarbievijus, Mikalojus Husovianas, gamtos vaizdai, stumbro tema ir kita problematika. Ulčinaité priminė svarbias parašytas, bet nebaigtas monografijas: apie Husovianą, humanistinę kultūrą ir literatūrą Lietuvoje. Taip pat – apie Mykolą Lietuvį, kuri buvo svarstyta Klasikinės filologijos katedroje ir Lietuvių literatūros katedroje, 1972 m. teigiamai įvertinta ir pripažinta baigta, tačiau leidykloje išgulėjo 15 metų ir buvo publikuota tik 1988 m. Profesorė pabrėžė ir mokslininko universalumą: Ročka jungė klasikinės filologijos kompetenciją su lituanistika, šiuos dalykus puikiai derino. Tai rodo darbai, susiję su Aristotelio *Poetika*, Donelaičio eilėdara, pirmuoju lietuviškuoju hegzametru, Lukrecijaus poemos mitologija, Ldk Algirdo graikišku laišku – daugelis šių darbų yra nesenstantys ir nepraradę savo reikšmės.

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos direktorius doc. dr. Sigitas Narbutas, taip pat taręs žodį atidarant parodą, pirmiausia atkreipė dėmesį į tai, kiek daug Ročkos padaryta, ir priminė ypatingą vietą – LTSR knygų rūmus, įsikūrusius karmelitų vienuolyne prie Šv. Jurgio bažnyčios. Tuometiniam įstaigos vadovui netrūko išminties, ir jis sugebėjo įtikinti Komunistų partiją dėl Ročkos tinkamumo. Nuo 1961 m. Ročka Knygų rūmuose pradėjo dirbti prie nacionalinės retrospektyvios bibliografijos. Išvardijęs garbius Ročkos bendradarbius, Sigitas Narbutas papasakojo, kad ir jam teko

laimė dirbti ten, kur Ročka, net ir išėjęs pensijon, kas mėnesį apsilankydavo iki pat mirties (o dirbo iki 1972 m.). Kalbėtojas pasidalijo prisiminimais, kaip susipažino su visu Ročkos palikimu, padariusiu didelį įspūdį savo kokybe, sumanymais, iškeltomis mokslinėmis problemomis; kaip šis palikimas buvo perduotas Vilniaus universitetui. O dabartiniame Nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Bibliografijos ir knygotyros centre tebėra likusi Lietuvos lotyniškosios literatūros nuo XV a. iki XX a. kartoteka, Ročkos rengta iki mirties. Joje – apie 100 000 kortelių, užpildytų Ročkos kaligrafišku braižu. Tų kortelių pildyti ateidavę net Ročkos vaikai. Kada nors bus parengti išsamūs XVI, XVII, XVIII, XIX amžių knygų sąrašai, o jiems pradžia bus padaręs Marcelinas Ročka.

Žodį tarusi Ročkos dukra Živilė Ročkaitė pasakojo augusi nuostabioje šeimoje. Tačiau netrukę ir sunkumų. Tikroji priežastis, dėl kurios 1959 m. tėvas atleistas iš darbo, buvusi ta, kad jis priklausė Šaulių sąjungai, jam buvo suteiktas leitenanto laipsnis. Sužinojęs, kad yra kviečiamas į saugumą, kitą rytą Ročka atsikėlė žilas žilas... Teko išgyventi dvejus sunkius metus, ir tik po to buvo atsiesti. Mokslininko dukra papasakojo apie save, brolius ir nepaprastai jautrų ir gerą tėvą, kuris būdamas 72 metų užmigo skaitydamas knygą ir nebeatsikėlė...

Prisiminimais pasidalijo ir su Ročka daug bendravęs, kaimynystėje gyvenęs VU Matematikos ir informatikos fakulteto Tikimybių teorijos ir skaičių teorijos katedros docentas dr. Henrikas Jasiūnas.

Parodoje „Senosios Lietuvos literatūros ir senųjų lietuviškų knygų tyrinėtoji Marcelinui Ročkai – 100“ lankytojams buvo pateikta daug dokumentų: tai diplomai, paskyrimai, žinoma, ir patys spausdinti bei rankraščiuose likę Ročkos darbai, jo daryti išrašai ir kai kurie jam skirti tekstai. Ekspozicijoje buvo nemažai nuotraukų, gyvai iliustruojančių Ročkos kaip Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto direktoriaus veiklą; akį traukė šiltos akimirkų gražioje šeimoje nuotraukos.

Eksponatai ganėtinai išsamiai ir iškalbingai atskleidė su dideliu užmoju nuo pirmųjų pokario metų Ročkos vykdytus senųjų raštų

tyrimus ir tyrimo kryptių formavimo darbą. Parodos apžvalgoje nesiekdami didelio nuoseklumo visų pirma ir atkreipsime dėmesį į kai kuriuos šios srities eksponatus, tokius kaip mokslinius užmojus rodanti 1957 m. Ročkos mokslo darbo ataskaita, planai, darbų apmatai.

Tačiau mokslinis Ročkos kelias formavosi dar anksčiau. Mokslus, gyvenimą jaunystėje padeda įsivaizduoti ištrauka iš 1944 m., vokiečių okupacijos metu, Vilniaus universitetui rašyto *Curriculum vitae*: „Pradžios mokslus ėjau gimtinėje, gimnazijos tris klases pats pasiruošiau beganydamas tėvo karves; visą gimnaziją baigiau Marijampolėje.“ Baigė klasikinę filologiją Vytauto Didžiojo universitete (studijas ir labai gerai įvertintą diplominį darbą „Platono sielos nemirtingumo argumentai *Faidone*“ liudijo eksponuojamas 1939 m. diplomas). Po studijų iš pradžių dirbo mokytoju: Kauno žydų, vėliau – Suaugusiųjų, Zarasų gimnazijose (visur dėstė lotynų kalbą ir literatūrą). Dėstyti aukštojoje mokykloje pradėjo 1940 m. rugsėjo 12 dieną – Vilniaus universitete. Iki 1944 m. laikas neleistas veltui. CV pateiktame darbų sąrašė, be diplominio darbo, minimi nauji parašyti ir rašomi tekstai³:

[...]

2. *Lucretius de deis quid iudicaverit* – Fakulteto skirtos komisijos pristatytas spausdinti [!].
3. *De Lucretii mythologia* – skiriamas disertaciniam darbui [tuo metu M. R. dar neturėjo daktaro laipsnio].
4. Socialinis klausimas romėnų literatūroje ligi Cicerono.
5. Išverčiau Cicerono *De natura deorum* [įdomu, koks šio vertimo likimas?].
6. Rašau „Lucretijaus gyvenimas ir kūryba“.
7. Verčiu antikos materialistų fragmentus.

Įdomu, kad kai kurios studijos po karo spaudai toliau ruoštos ir buvo parengtos okupacinės sovietų valdžios atžvilgiu neutralia (?) ir klasikinės filologijos specialisto lygį rodančia lotynų kalba. Apie šiuos veikalus galima pacituoti nuomonę, užfiksuotą kitame

³ Čia ir toliau, cituojant dokumentus, palikta originali (taip pat ir vardų) rašyba.

dokumente – Pareiškime VU Filologijos fakulteto tarybai: 1946 m. charakteristikoje, rašytoje dėl teikimo docento pareigoms, remiantis profesorių Vosylius Sezemano, Alfonso Gučo ir doc. Jono Dumčiaus nuomone (rašto apačioje yra jų parašai), rašoma:

Bedirbdamas universitete drg. M. Ročka gražia lotynų kalba parašė mokslinį darbą apie Lukrecijaus mitologiją (*Lucretius de deis quid iudicaverit*). Nors šis darbas nėra be trūkumų, bet vis dėlto jį galima laikyti jau gana rimtu moksliniu darbu, dėl to, kad autoriui pavyko visai tinkamai išaiškinti iki to laiko buvusį neišaiškintą Liukrecijaus kūrybos paradoksą, būtent, kodėl Lukrecijus, pats būdamas materialistas ir ateistas, savo poemoje, skirtoje kovai su religija, tebesinaudojo graikų ir romėnų mitologija ir tai tokiu būdu, kad beskaitant vietomis susidaro išpūdis, lyg poetas pats į tuos savo pavaizduojamuosius dievus tikėtų. Drg. M. Ročka čia įrodė, kad Liukrecijus visą šį mitologinį aparatą vartoja tik kaip poetinę priemonę savo filosofinėms mintims paryškinti. Šis drg. M. Ročkos darbas kartu išryškina ir didelį Liukrecijaus poetinį talentą, sugebėjusio taip meniškai, bet kartu ir taip moksliskai pasinaudoti šiuo antikinės mitologijos aparatu. Besidomėdamas antikos atomistais⁴ drg. M. Ročka išvertė į lietuvių kalbą Leukipo ir Demokrito raštų fragmentus, paaiškindamas šiuos savo vertimus gerais komentarais.

Parodoje randame ir patį ranka rašytą Ročkos mokslinį veikalą – dabar jau pageltusiame, beveik parudavusiame popieriuje...⁵ O minimojame charakteristikoje pažymimi ir Ročkos nuopelnai 1944 m. VU organizuojant Klasikinės filologijos katedrą.

Parodoje eksponuoti oficialūs raštai, susirašinėjimas parodo sunkumus, su kuriais susidūrė Ročka po 1959 m. bandydamas publikuoti savo mokslo darbus. Straipsnis „Lietuvos gamtos vaizdai M. Husoviano kūryboje“, jau išspausdintas Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto mokslo darbų leidinyje (t. 8, 1959), buvo „išimtas“, t. y. su naikintas kaip publikacija (paskelbtas po autoriaus mirties – 1989 m.

⁴ Parašėte pieštuku pridurta: „ir materialistais“.

⁵ Vincloviėnės teigimu, lotynų kalba parašyta studija *Lucretius de deis quid iudicaverit?* (1941) – tai seniausias saugomas Ročkos rankraštis.

žurnale *Literatūra*, t. 31 (1)). Labai ilgam komplikavosi ir galimybės paskelbti monografiją apie Mykolą Lietuvį.

Eksponuota ir dar viena didelė nepublikuota monografija *Humanistinė kultūra ir literatūra Lietuvoje (ankstyvasis periodas – ligi XVI a. vidurio)*⁶.

Kaip Ročkos mokslinius darbus vertino kolegos amžininkai, kiti senosios literatūros tyrėjai, iliustruoja prof. Jurgio Lebedžio recenzija, parašyta apie Ročkos straipsnį „Lietuvių studentai ir humanizmo pradžia Lietuvoje“ (publikuotas 1966 m. *LTSR Aukštųjų mokyklų mokslo darbuose* (*Literatūra*, t. IX)).

Ilgo Ročkos darbų kelio iki spaudos pavyzdys yra ir Andriejaus Volano raštų rengimas: parodoje eksponuotas Volano knygos *Apie valstybinę arba pilietinę laisvę* vertimo rankraštis. Kitas pavyzdys – tai *Verta pasiskaityti knygelė*, kurios vertimas buvo atliktas apie 1975 m. O rinkiniai Volano raštai (parengti kartu su Inge Lukšaitė) buvo publikuoti tik 1996 m. ir iki šiol išlieka viena reikšmingiausių mokslui šio autoriaus publikacijų.

Klasikinės filologijos specialistas Ročka niekada nepamiršo ir graikų kalbos⁷, iš kurios verstas Ldk Algirdo laiškas Konstantinopolio patriarchui buvo publikuotas *Senosios Lietuvos literatūros* 4 kn.: *Metraščiai ir kunigaikščių laišakai*. Ir šiuo, ir kitais savo darbais Ročka iki šiol gyvai įsiterpia į senosios Lietuvos raštijos tyrimus, išlieka gilaus, savito, nepaisant sudėtingų sąlygų, sėkmingai ir talentingai rašiusio mokslininko pavyzdys, o jo darbai daugeliui senųjų raštų tyrimų yra atspirties taškas.

Paroda priminė ir suaktualino pirmuosius Ročkos mokslo darbus, vertimų variantus, dabar skaitytojų jau rečiau paimamus į rankas: 1949 m. disertaciją „filologijos mokslų kandidato laipsniui įgyti“ „Donelaičio eilėdara“, straipsnį „Pirmasis lietuviškas hegzametras“, publikuotą 1947 m. išėjusioje kolektyvinėje Vinco Mykolaičio-Putino

⁶ Dalį jos skelbiame šioje *Senosios Lietuvos literatūros* knygoje.

⁷ Iš parodoje neeksponuotų tekstų sentimentus graikų kalbai rodo ir straipsnis, esantis Ročkos fonde „Graikų kalba Lietuvoje“ (F 186-172, 173; 5 lap.).

redaguotoje knygoje *Senoji lietuviška knyga*. Ir vėliau besiplėtusius lituanistinius interesus rodo Ročkos ranka darytas 1503 m. knygoje *Tractatus sacerdotalis* esančių lietuviškų poterių nuorašas ir palyginimas su Martyno Mažvydo, Mikalojaus Daukšos poterių žodynu.

Čia paminėsime ir 1959 m. atskira knyga publikuotą Aristotelio *Poetiką* – vertimą ir komentarą, Povilo Pakarklio knygoje *Kryžiuočių valstybės bruožai* išspausdintus popiežiaus bulių vertimus. Nors 1966 m. išėjusia knyga *Gedimino laišakai* antraštiniuose puslapiuose ir neminima, bet joje publikuojamus laiškus taip pat vertė Ročka (greta knygos parodoje eksponuoti vertimo rankraščiai).

Ročka tyrė, vertė, rengė publikavimui dokumentus, raštus lotynų ir vokiečių kalba, reikšmingus Martyno Mažvydo biografijos tyrimams, taip pat išvertė ir jo lotyniškus laiškus (kartu su šiais eksponatais matėme ir profesoriaus Jurgio Lebedžio ranka rašytą „M. Ročkos straipsnio „M. Mažvydo lotyniškieji raštai“ recenziją“ (JL A3-18 / 5)). Ročka talkino ir Lebedžiui renkant, verčiant lietuviškos etnografijos, švietimo ir knygos istorijos šaltinius (vėliau paskelbtus po Jurgio Lebedžio mirties – 1976 m. išėjusioje knygoje *Lietuvių kalba XVII–XVIII a. viešajame gyvenime*).

Be žymesnių ir visiems žinomų publikuotų Ročkos vertimo darbų, minėtini parodoje vienaip ar kitaip eksponuoti: Horacijaus *Poetika* (su studija), Martyno Mažvydo laiškų vertimai, pvz., laiškas kunigaikščiui Albrechtui, publikuotas *Tautosakos darbuose*, t. VI–VII (XIII–XIX), 1997 m.

Pastebėtina, kad Ročka suprato poreikį ir triūsė prie tokių darbų, kurie, nors ir nebuvo išspausdinti, tačiau išliko aktualūs. Kai kurie vienaip ar kitaip pasirodė vėliau arba buvo atlikti jau kitų autorių. Pavyzdžiui, jis vertė Erazmo Stelos *De Borussiae antiquitatibus* – parodoje matėme vertimo rankraščio pirmąjį puslapį.

Jono Bretkūno *Rinktinių raštų* leidimui Bretkūno laiškus ir *Prūsų krašto kroniką* taip pat dar spėjo išversti Ročka, miręs tais pačiais 1983 metais, kai buvo publikuotas šis raštų leidinys.

Kad iki mirties labai aktyviai dirbo mokslo darbą, apimančią itin įvairias temas, rodo ir 1983 m. išleistos knygos *Lietuvos mokyklos ir pedagoginės minties istorijos bruožai* skyriai, parašyti Ročkos, taip pat 1982 m. *Literatūroje* (t. XXIV (1)) publikuotas straipsnis „Lietuvių kelionių literatūros pradžia“.

Bene žymiausias iš publikuotų Marcelino Ročkos veikalų yra jau po jo mirties išspausdinta monografija apie Mykolą Lietuvį (1988). Tačiau parodoje matėme, kad Ročka pats Mykolo Lietuvos veikalą buvo ir išvertęs – eksponuotas *Mykolo Lietuvos darbo iš dešimties dalių, pilnų įvairių pasakojimų apie totorių, lietuvių ir maskviečių papročius* vertimas (įprastai šiuo metu naudojamas Igno Jonyno vertimu iš lotynų kalbos, publikuotu *Lituanistinės bibliotekos* serijoje 1966 m.).

Iš palikimo, saugomo VU Rankraščių skyriuje, žinome apie Pauliaus Holbacho *Kišeninės teologijos* vertimą, taip pat apie tai, kad Ročka vertė ir šv. Augustino *Išpažinimus* (III kn.) (F 186-228) (parodoje neeksponuota).

Ročka buvo pradėjęs rašyti ir dar vieną monografinį tyrimą. Parodoje galėjome perskaityti monografijos *Mikalojus Husovijanas* provizorinį planą, su kuriuo buvo pateikta šūsnis šios nebaigtos monografijos puslapių⁸. Džiugu paminėti, kad Ročkos palikimas tebėra publikuojamas, ir ši nebaigta knyga taip pat palyginti neseniai išspausdinta – norint su ja susipažinti jau nereikia eiti į rankraštyną⁹.

⁸ Saugojimo vienetas „Mikalojus Husovianas: monografija. 150 lap. mašinraštis su autoriaus redakciniais pataisymais“ (F 186-75).

Kaip jau minėta, po Ročkos mirties, atsiradus galimybei, 1989 m. buvo publikuotas jo straipsnis apie Husoviano kūrybą „Lietuvos gamtos vaizdai M. Husoviano kūryboje“, in: *Literatūra*, 1989, 31 (1), p. 65–97. Straipsnio pabaigoje nurodyta jo parašymo data – 1959 m.

⁹ Ročkos darbus sukaupus ir publikavus *Rinktiniuose raštuose*, buvo paskelbtas ir šis rankraštinis veikalas, kurį parengė Mikas Vaicekaskas: „Husovianas ir jo poema apie lietuvišką taurą“, in: Marcelinas Ročka, *Rinktiniai raštai*, sudarė ir parengė Mikas Vaicekaskas, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2002, p. 347–420.

Taip pat žr. rengėjo pastabas: *ibid.*, p. 428–429, 432. Atkreiptinas dėmesys, kad, tvarkant fondą (apytikriai 2001 m.), pasikeitė bylos numeris: buvo 23, o dabar – 75. Bet tai ne bėda, nes kortelinis šio fondo katalogas jau paverstas elektroniniu

Tas monografijas ir studijas greta publikuotų darbų pats Ročka išvardija savo prašyme, rašytame sunkiuoju gyvenimo periodu, kai sovietiniam saugumui pasirūpinus buvo pašalintas iš užimtų pareigų Vilniaus valstybiniame pedagoginiame institute. Šiame prašyme (kuris, deja, nebuvo patenkintas) priimti jį į darbą Lietuvių kalbos ir literatūros institutą 1959 m. yra nurodytas ir veikalų puslapių skaičius:

Legenda apie romėnišką lietuvių kilmę – 170 p.

Humanizmas Italijoje ir Lietuvoje – 140 p.

Mikalojus Husovijanas – 150 p.

[...]

Mykolas Lietuvis ir jo darbas *Apie totorių, maskviečių ir lietuvių papročius* – vertimas, įžanga, komentarai 200 p.

Mykolas Lietuvis – studija – 250 p. [pieštuku skliaustuose įrašyta: „buvo užplanuotas Grožinės literatūros leidykloje 1960 m.“]

Mykolas Lietuvis ir Ivanas Peresvietovas – 50 p.

[...]

Baigiant parodos apžvalgą, lieka pridurti, kad joje buvo eksponuoti ir kai kurie VU Rankraščių skyriaus senieji šaltiniai, gražios ir įdomios rankraštinės knygos, buvusios Ročkos tyrimų objektu. Galima paminėti retorikos ir poetikos tyrimams aktualų šaltinį, parodos eksponatą, storą rankraštinį poetikos kurso tomą, kurio pavadinimas, puošiamas vinjetės, skamba taip: *Breve artis Poeticae compendium anno 1680 in Alma Universitate Vilnensi poetis traditum per admodum Reverendum magistrum Vincentium Kosciuszko, Scriptum vero per me Franciszkum Fasciszewski* (F 3-2087). Taip pat eksponuoti kiti rankraštiniai veikalai, iliustruojantys šios tematikos tyrimus (F 3-1882, F 3-1687 ir kt.).

Negalime sakyti, kad Ročkos darbai nežinomi ir neįvertinti. Yra ir tekstų, iš kurių galime susidaryti įspūdį apie jo gyvenimą, interesus,

ir rankraštį galima rasti VUB Rankraščių sk. elektroninio katalogo paieškos langelyje įvedus kelis reikšminius žodžius.

mokslinę veiklą. Geriausiai Ročkos gyvenimą ir darbus pristato du garbūs jį pažinoję autoriai: Sigitas Narbutas¹⁰ ir Eugenija Ulčinaitė¹¹ – jų straipsniai taip pat eksponuoti parodoje¹². Ročkos *Rinktiniuose raštuose* trumpai apžvelgti jo darbai, parengta publikuotųjų veikalų bibliografija¹³, pagal kurią galima pasitikrinti šiame straipsnyje nurodytus nepilnus kai kurių leidinių bibliografinius duomenis. Ročkos 100-mečio jubiliejus buvo gera proga dar kartą prisiminti reikšmingus darbus, gyvenimo įvykius, čia kiek subjektyviai vienus ar kitus iš jų labiau akcentuojant.

Pabaigti šį rašinį norėtųsi smulkmena iš neeksponuotų rankraščių – išrašų kortelėse Ročkos persirašyta ir ten pat išversta Petrarkos mintimi¹⁴: *Libri – medullitus delectant, colloquuntur, consulunt et viva quadam nobis atque arguta familiaritate iunguntur. Petrarca*¹⁵. „Knygos – didį džiaugsmą žmogaus širdžiai teikia, jos su mumis kalbasi, mums pataria ir su mumis bendrauja kažkokiu gyvu ir širdingu¹⁶ bičiuliškumu.“ Taip su mumis bendrauja, mus su praeitimi bei paties autoriaus gyvenimu jungia išlikęs Ročkos rankraštinis palikimas.

¹⁰ Sigitas Narbutas, „Marcelinas Ročka ir jo darbai“, in: *Knygotyra*, 1990, t. 16 (23), sąs. 1, p. 58–67. (Parodoje eksponuotas ir atskiras mašinraštis – Narbuto 1984 m. skaityto pranešimo tekstas „M. Ročkos rankraštinis palikimas“.)

¹¹ Eugenija Ulčinaitė, „Klasika ir lituanistika: dviejų jubiliejų kontekstas“, *Metai*, 2003, Nr. 5–6, p. 108–117.

¹² Greta minėtini ir Vandos Zaborskaitės bei Henriko Jasiūno atsiminimai: Vanda Zaborskaitė, „Marcelinas Ročka“, in: Eadem, *Tarp istorijos ir dabarties. Literatūra, atsiminimai, publicistika*, Vilnius: Tyto alba, 2002, p. 477–480; Henrikas Jasiūnas, „Docento Marcelino Ročkos laidotuvės“, in: Idem, *Darbai ir dienos*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2011, p. 273–276.

¹³ Marcelinas Ročka, *op. cit.*, p. 433–437.

¹⁴ VUB Rankr. sk. F 186-296. Saugojimo vienetą vadinasi „Surinkta mokslinė informacija raštijos ir istorijos klausimais: kartoteka“. Kortelėje pažymėta citatos vieta: „Iš Hartleb, p. [1]“. Tai nuoroda į leidinį: Kazimierz Hartleb, *Biblioteka Zygmunta Augusta*: Studjum z dziejów kultury królewskiego dworu, Lwów: Towarzystwo Miłośników Książki, 1928.

¹⁵ Petrarca, *Familiarium rerum libri*, III, 18, 3.

¹⁶ Įterpta vietoje „giliu“.